

is ingedragen. Min of meer als tegenstelling met wat het „primitieve“ geloof behelsde.

Nu is dit beweren van een contrast onjuist. Dat de Heiland zichzelf bij voorkeur Zoon des menschen noemt, en dit steeds weer, staat vast.

Maar dat is geen tegenstelling met Paulus, die Hem „Heer“ noemt (Filipp. 2), en die het immers alles „heeft ontvangen“ wat hij aan de kerk heeft „overgegeven“?

Want de naam Zoon des menschen is ontleend aan Daniël 7:13. Daar komt een prachtige tegenstelling aan het licht. Er rezen voor Daniël's benauwden geest de beelden op van geweldige wereldmachten, sterk, en tot de tanden gewapend, als beesten-van-geweld geteekend: grijpanden, klauwen, tanden, en wat meer op macht en geweld wijzen kan.

Tegenover die wereldmachten lijkt nu het kleine kerkje Israëls een welhaast verdwijnend ding.

Maar — geen nood.

Op een lichten wolkenwagen, d.w.z. langs een voor menschen nimmer aan te leggen noch te betreden weg, wordt daar iemand voor den Heere geleid. Gode gepresenteerd. Het is „maar“ een gewoon mensch, geen kind van Adam (anthropologisch) maar van „Enos“, d.w.z. een doodgewoon menschenkind, zonder gedaante of heerlijkheid, zoo iemand als „een man-uit-het-volk“, om niet te zeggen: uit de massa, van de straat.

Een mensch van gelijke beweging als wij. Ongewapend, temidden van al die sterke „beesten“.....

Maar, hij wordt voor den Heere God geleid. En dan wordt Hem het oordeel gegeven. Hij wordt met wetgevende en uitvoerende macht bekleed, zij het, onder verantwoordelijkheid van den „Oude van Dagen“, den God der eeuwen.

Zoo is dus de naam Zoon des Menschen de naam voor 'n candidaat voor den Kurios-titel. Hij wordt voor den Heere geleid; en daarna zal hij factisch de macht hebben. De Kurios-macht. Die bestemming tot de Kurios-macht ligt dus in den aan Daniël ontleend titel: Menschenzoon. De feitelijke Kurios-macht ligt in het verschiet.

Is het dan wonder, dat Christus zelf dien naam Zoon des menschen gebruikt, bij voorkeur, in de dagen Zijner vernedering?

Hij weet het immers, en wil 't ook zeggen: dat Hij

van boven kwam. En ook, dat Hij weer naar boven gaat.

Straks.

Na volbrachten arbeid.

Daarom zegt Hij in Joh. 6, in allerlei toonaard: Ik ben het brood des levens, dat gebroken worden moet. Ik moet vernietigd worden, anders leeft gij niet. Ik ben „maar“ „een“ menschenzoon, en terwijl ik hier sta, herkent gij mij niet; gij meesmuilt; wij kennen toch zijn vader en moeder, uit die timmermanszaak?

Maar al ben ik dan „niet meer“ dan (slechts) „een“ (gewone) menschenzoon, Ik ben toch „niet minder“, Ik ben „niemand minder“ dan „DE“ (boven allen staande) Menschenzoon, Die van Daniël's visioen. Want ik KWAM van boven (Joh. 3:13). Ik kwam langs den wonderweg.

En ik ga er ook weer heen (Joh. 3:13; 6:62) langs dienzelfden wonderweg (met de wolken).

En dat is nu wel „ergerlijk“ voor uw joodsche vleesch. Maar het is toch zoo. En als straks de priester Kajafas mij laat „breken“, dan word ik precies wat ik wezen moet: het voor u gebroken brood. En dan zult gij meteen („van nu aan“) den Zoon des menschen zien heengaan als Machthebber, Kurios, op de hemelwolken (Matth. 26).

Onze kinderen moeten dus niet maar één keer, doch minstens drie maal zingen van den „lichten wolkenwagen“.

Eerst: op een lichten wolkenwagen werd de Heer NAAR d'aard gedragen (kerstfeest).

Dan: op een lichten wolkenwagen wordt de Heer VAN d'aard gedragen (hemelvaart).

Eindelijk: op een lichten wolkenwagen wordt de Heer naar de aard HERDRAGEN (wederkomst ten oordeel).

Hij is van boven.

Hij komt ook altijd van boven. Altijd transcendeert Hij ons menscheeljk vermogen. Als God. En als God-mensch-in-één-persoon.

Maar Hij blijft de „bar-enoosj“, de man van gelijke beweging als wij. Onzer een. Maar dan gequalificeerd tot de Kurios: het Kurios, het Heer-in-glorie-wezen.

En juist daarom wordt Hij de Kurios, want Hij heeft zich laten breken in den dood. Wij eten het brood. Wij eten zijn lichaam.

K. S.

Gereformeerde politiek

KERKELIJK LEVEN

De Heer A. Zijlstra, van ouds bedreven in het politieke leven, en naar alle kanten belezen, steeds zich ook inzetende voor hetgeen hij belijdt, heeft onlangs een lijvig werk doen verschijnen onder den titel „Tenzij.....“. Ondertitel is: „Schriftuurlijke Beginselen voor het Staatsleven“. Uitgave Buijten & Schipperheijn N.V., Amsterdam, 1950. De titel is doorzichtig voor wie zich Da Costa herinnert: „Zij zullen ons niet hebben, de goden dezer eeuw, TENZIJ het woord des Zwijgers moedwillig werd verzaakt, 'k heb met den Heer der heeren een vast verbond gemaakt“.

De verschijning van dit werk bewijst opnieuw, dat we in politiek steeds meer „ons bezinnen“. Eerst kwam het Politiek Tractaat, van dr Verbrugh en ds Drost. Nu dit werk van den heer Zijlstra. En, wekelijks, de met groote kennis van zaken geschreven artikelen van den heer P. Jongeling. Om maar niet meer te noemen.

Hetgeen van onzen kant komt, wordt steeds feller bestreden. Aan die bestrijding ontkwam het Politiek Tractaat niet; en thans wordt tegen den heer Zijlstra alarm geroepen. De oppositie was eerst (tegen het Tractaat) niet veel meer dan wat smalen en schouderophalen. Thans evenwel wordt zij nadrukkelijker en systematischer.

Zoo heeft de hoogleraar dr S. U. Zuidema in de N. Prov. Gr. Ct. uitvoerig zijn kritiek uitgebracht. En door deze kritiek is 't boek van den heer Zijlstra ineens midden in het veld van aller belangstelling geplaatst.

Waar deze kritiek ook ons zelf interesseert uit theologisch oogpunt, en verder gaat dan wat dedain, leek het ons goed, er op in te gaan. Natuurlijk niet, om over het hoofd van den heer Z. heen met dr Zuidema te gaan spreken; doch om op bepaalde punten, die onze eigen theologische interesse hebben, het veld te overzien. Onze lezers kunnen er allicht aanleiding in vinden, zich ook zelf met de vragen, die opgeworpen zijn, bezig te houden.

Ons uitgangspunt nemen we in het artikel-Zuidema van 19 Mei, onder den titel: „Gereformeerde politiek“. Daarin constateert dr Zuidema, dat het boek van den heer Zijlstra laat zien, waar nu precies de grenslijnen getrokken worden, althans van den kant van het Geref. Politiek Verbond, tusschen dit Verbond en de A.R. Partij. „Ook hierom is het een belangrijk boek“, aldus dr Z. En hij noemt dan enkele punten, waarop de tegenstelling duidelijk wordt: Christus' koningschap in verband met staat en politiek; de plaats van de kerk; die van de confessie; de gemeene gratie-idee; het isolement der „christgelooovigen“. Over de volgorde van deze punten zullen we geen „boom“ opzetten tegenover dr Z., wat is trouwens een volgorde, daar, waar zulk een innige samenhang, om niet te zeggen: vervlochtenheid aanwezig is?

We volgen hem op den voet, en merken dus eerst iets op ten aanzien van wat hij te zeggen heeft over

dat eerste punt: Christus' koningschap in verband met staat en politiek.

Dr Zuidema is van oordeel, dat de heer Zijlstra in betrekking tot Christus' koningschap twee lijnen, die elkaar onherroepelijk uitsluiten, niettemin aan elkaar verbindt. Nu weet men de rest al: als dat waar is, dan is geen andere conclusie mogelijk, dan dat de heer Zijlstra ons „volkomen in den mist“ laat „rijden“.

Dr Z. trekt dan ook deze conclusie.

Laat ons dus zijn argumenten eens bekijken.

Het eerste is dit: De heer Zijlstra is van oordeel, dat de belijdenis van de volstrekte souvereiniteit van God, de regering van Koning Christus, behoort voorop te staan in elk politiek program, in elke wet, in elk verdrag (201).

Dit las dr Zuidema.

Met het oog op zijn zware klacht, zooeven aangehaald, is het nu al vast merkwaardig, dat hij den heer Zijlstra op onduidelijke wijze aanhaalt.

De heer Zijlstra immers schrijft nadrukkelijk op bl. 201: dat de kerk BELIJDT de souvereiniteit van Koning Jezus, dat die BELIJDENIS voor het staatsleven van het allerhoogste belang is, dat die BELIJDENIS behoort voorop te staan in elk politiek program, in elke wet, elk verdrag. Nu geeft dr Z. daarvan deze weergave:

De souvereiniteit van Koning Jezus — zoo schrijft hij (dhr Z.) elders in zijn nieuwe boek — die belijdenis behoort voorop te staan in elk politiek program, in elke wet, in elk verdrag.

Tot zoover de weergave van dr Zuidema.

Men vraagt zich af: wat is nu volgens dr Zuidema door dhr Zijlstra bedoeld? Dat de souvereiniteit moet voorop staan? OF, dat de belijdenis ervan moet vooropstaan?

Het beledene of de belijdenisdaad?

Of, om het met een bekenden term te zeggen: de fides qua creditur (de geloofsinhoud) of de fides qua creditur (de geloofsdaad)?

Wij zoeken hier geen spijkers op laag water. Dr Zuidema toch constateert, en ik denk, dat velen van zijn medestanders dat een beetje betuurd staan aan te zien, dat „dit belijden stellig zoo niet in ons A.R. beginselprogram tot vandaag voorkomt“. Wij worden hier, zegt hij, met een vernieuwing of wijziging geconfronteerd.

Maar zulke voor de zijnen even goed als voor de onzen „grootte“ woorden had dr Zuidema niet moeten schrijven, zonder eerst zich af te vragen, wat de heer

Zijlstra bedoelt: de souvereiniteit dan wel de souvereiniteitsbelijdenis. Wie de gemeene-gratie-leer voor den staat en de staatsleer principieel voorop te stellen acht, en bovendien meent (er zijn er zoo), dat Christus' middelaarschap de gemeene gratie mogelijk maakt, zal zeggen: de belijdenis van het middelaarschap moet vooropgaan. Zal hij dat tevens altijd zeggen van het middelaarschap zelf? Wij gelooven, dat de Heer Zijlstra duidelijk heeft laten weten, dat hij bedoelt: het schriftuurlijk onderwys, d.w.z. het in de Schrift onderwezene aangaande Gods souvereiniteit, dat ga voorop. Met andere woorden: dat hij niet maar de belijdenisacte, doch den belijdenisinhoud bedoelt. Hij spreekt immers, 201, over het onderwys der kerk in dezen, wijst het beroep op de conscientie, met terzijdestelling van den Schriftinhoud, terug, als niet afdoende (200), en zegt: als hier sprake is van conscientie, dan is het de conscientie-gebonden-aan-het-woord (199).

En daarmee heeft hij ons een dienst gedaan.

Want waarom, zoo vraagt Kuyper ergens („Ons Program“, 1257), waarom schreven we in „Ons Program“ „niet, dat de „Souvereiniteit Gods“ ons ten shibboleth zou zijn, maar zochten daardoor onze bedoeling te kenteekenen, dat we onbewimpeld op „Gods Woord“ wezen als de levensmacht, die het beginsel ook van de Staatskunde moet zijn? We deden dit uit goede oorzaak. Een beroep op den Almachtige laten schier allen nog toe. Zelfs de radicaalsten onzer Staatslieden zien er nog gevaar in, voor de ooren des volks van Hoogerzegen in een staatsstuk te zwijgen. Zoover, dat men zich openlijk tegen God zou zetten, zijn we nog niet. Spreek dus van de „Souvereiniteit Gods“, en niemand weersprekt u. Men doet alsof men u bedoeling niet vat. Men houdt zich alsof men met u die overtuiging deelde. Juist door het uitblijven van alle tegenspreking dreigt de spitse te worden afgeknot, van het wapen dat ge bezigt..... Wil men dus spraakverwarring voorkomen, dan moet men nog duidelijker zijn, en de „Souvereiniteit Gods“ nog sterker doen uitkomen, door te spreken van „Gods Woord“. Wordt dit uitgesproken, dan is elke zijweg, die tot begripsverwarring leiden kon, afgesneden, want ziet, nauwelijks is u dit woord van de lippen, of al wat liberaal heet of van conservatieven bloede is, gaat van u uit“ (1257/8).

Nu vragen we thans niet, in hoeverre Kuyper zelf, en de A.R. partij aan deze grondgedachten trouw bleef. Maar als dr Zuidema zegt, dat de Heer Zijlstra (die immers volgens Zuidema ons confronteert met een „vernieuwing of wijziging“, zie boven) komt tot een „wezenlijke verandering“ (let op), dan verklaart deze criticus:

„Tusschen hem en ons ligt niet zijn belijdenis van de Christusregering..... Maar wel zijn overspannen visie op de kerk. Daardoor en daardoor alleen komt hij tot een andere visie op de taak der overheid en op de roeping eener christelijke, Schriftgetrouwe politieke partij“.

Tot zoover dr Zuidema.

Men neme het ons niet kwalijk: we worden tegenwoordig kregel, als we dat misereabele woord „overspannen“ tegenkomen; me dunkt, dat moest een man als Zuidema maar overlaten aan de Overduins en gelijkgezinden uit de „oecumenische beweging“. Als de Heer Zijlstra Gods souvereiniteit wil zien beleiden naar den inhoud, en dien inhoud — naar den ouden Kuyper — schriftuurlijk wil zien opgebouwd, en dus naar het Woord terug wil, en zich dan herinnert dat aan de kerk de woorden Gods zijn toebetrouwd, dan is hier geen overspannen „visie“ (verschrikkelijk leeg modewoord) op de kerk als Woord-verkondigster (in tegenstelling met de oecumenische beweging als de door Kuyper gevreesde formule-ramelaarster), doch dan is hier een doodgewone abaklank, waaraan ook dr Zuidema in al zijn schrijven en spreken trouw moet zijn (en nog kort geleden was, althans negatief in zijn oppositie tegen die formeele begrippen-jongleurs uit de „oecumene“). Vergun ons, dr Zuidema, den Heer Zijlstra te zien als den man, die naar den ouden Kuyper veelszins teruggaat, op die punten waar het nu juist op aankomt, en dobber niet heen en weer tusschen anti-oecumeniciteit en anti-art. 31-mentaliteit. Schreef Kuyper niet, a.w. 1180, „Van Gereformeerde sprak niemand meer, liefst zelfs niet van Protestantsch, om ook den Roomschen broeder niet te kwetsen: Christus' kerk, ziedaar de allesomvattende leus, die men bij voorkeur tot parool koos..... Dat dit een illusie was zou spoedig blijken..... Vermenging is geen verbinding, maar oplossing..... De droom had dan ook spoedig uit!“

En als de heer Zijlstra de souvereiniteit Gods als confessioneelen (wyl schriftuurlijken, en door de kerk gepredikten en onderwezen) INHOUD weer naar voren gebracht wil zien, dan gaat hij niet alleen terug op den ouden Kuyper uit diens goede dagen, om principieel antirevolutionair te blijven, doch dan heeft hij óók getoond, een open oog te hebben voor den tijd, waarin we zelf hebben geleefd, en gezocht, nog maar kort geleden. Kuyper kon nog schrijven, dat in zijn dagen schier geen mensch tegen de leus van de souvereiniteit Gods bezwaar had: als ge maar niet die leus met confessioneelen inhoud kwaamt vullen. Dat is sinds Kuyper wel heel anders geworden. Toen in de duitse periode de rechtbank